

Адыгэ

Магъ

Голос адыга

Адыгэ Республикэм и Правительствоэ игъэзет

Жъоныгъуакіэм и 24-р — славян тхыбзэмрэ культурэмрэ я Маф

Адыгэ Республикэм щыпсэу-хэу лъытэныгъэ зыфэтшыхэрэр!
Тичыплэгъу лъаплэхэр!

Славян тхыбзэмрэ культурэмрэ я Мафэ фэш! тыгу кыдделэу тышфэгъуш!

Ильэс 25-рэ хъугъэу тыхэгъэу мы мафэр зэрэщыхагъэуэфыкырэм дэгъоу кыгъэлъагъо славян лъэпкхэм зы гушхъэлэжыгъэ, культурэ-клэн бай, зы лъапсэ зэралэр, зэфэдэ шэн-хабзэхэм зэрарыгуа-зэхэрэр, япэрэ хъарыфылэ кы-хэзыхыгъэхэ Кириллрэ Мефодийрэ лъытэныгъэхэ зэрарашырэ.

Лъэпкхэ культурэмрэ гушхъэлэжыгъэмрэ алапсэхэм нэпэ зызэ-рафагъазэрэр, урысыбзэр кызыра-гъэгъунэрэр Урысыем изыкыныгъэрэ ыпытагъэрэ къэурумэгъэнхэмкэ амалылу мэхъу.

Славян тхыбзэмрэ культурэмрэ я Мафэ Адыгэ Республикэм щыпсэурэ лъэпкхэм зэгъунэгъушлэу зэфы-щытыклэхэу азыфагу илхэр гъэпы-тэгъэнхэм зэрэфэлорышлэхэу, джырэ обществом ишлогъэшхэхэм зэу ащы-щыр — урысыбзэр тапэки фэсакы-зэ кызырауахуымэщтым тыхыгъэ телъ.

Тичыплэгъу лъаплэхэр, тыгу кыд-делэу тышфугъэлъао псауныгъэ пытэ шъуилэнэу, Адыгеимрэ Урысыемрэ апае гъэхъагъэхэр шъушынхэу!

**Адыгэ Республикэм
и Лышхъэу
ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхаматэу
Владимир НАРОЖНЫЙ**

Адыгеим и Лышхъэу орденэу «За заслуги перед Отечеством» зыфилоу я III-рэ степень зилэр кыфагъэшъошагъ

Сурэтыр А.Гусевым тыхыгъ.

Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путинрэ клэтхагъ Адыгеим и Лышхъэу Тхыаклушынэ Аслъан орденэу «За заслуги перед Отечеством» зыфилоу я III-рэ степень зилэр фэгъэшъошэгъэным фэгъэхыгъэ Указым.

Ащ кызырэщиорэмкэ, Адыгэ Республикэм и Лышхъэу къэралыгъо шухъафтыныр зыкыфагъэшъошагъэр «лофшэнымкэ гъэхъагъэу ышыгъэхэм ыкли ильэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фырилэу лоф зеришлэрэм апай».

Тхыаклушынэ Аслъанкэ мыр апэрэп, ау анахь тын лъаплэхэм зыкэ ащы. Анахъэу етлани ащ мэхъанэ къезытырэр экономикэм ыльэныкыкэ охтэ кыным кыфагъэшъошагъ. Адыгеим илэшхъэтэтхэм джырэ лъэхъаным диштэрэ, куоу зэгупшысэгъэхэ унашхэр пэцэныгъэ зехъэгъэным ыльэныкыкэ

аштэхэзэ, уахтэм кып-кырыкырэ гомылу фэмэ-бжымыхэр республикэм изыпкытыныгъэ кыты-рамыгъэхъанхэ алыкыгъ.

Адыгеу 2007-рэ ильэ-сым кышгъэжъагъэу Тхыаклушынэ Аслъан пэ-щэныгъэ зыдызеришхэрэм социальнэ-экономикэ хэ-хъоныгъэхэмкэ гъэхъэгъ-шхоу ышыгъэхэм яфэшъо-шэ уасэ кызырафашы-гъэм ишыхъатэу а тын лъаплэр щыт.

Ильэси 9-м кыкылоц! Адыгеим зэхъокыныгъэ инхэр фэхъугъэх, анахь псынклэу хэхъоныгъэ зы-шырэ шьолырхэу хэгъ-гум илэхэм зэу ахэузон

ыльэкыгъ. Республикэм инженер ыкли социальнэ инфраструктурэм хэхъоныгъэ щешы, инвестиционнэ проектхэр щэ-гъэцэклэх, цыф псэуплэхэр нахь зэтэ-гъэпсыхъагъэ мэхъу.

лофтхъабзэхэу зэшыхыгъэхэм яшлуа-гъэкэ мы ауужырэ ильэсибгъум рес-публикэм иэкономикэ сомэ миллиар-ди 140-рэ фэдиз халхъан алыкыгъ. Къэралыгъо капиталнэ вложенихэм яшлуагъэкэ 2007-рэ ильэсым кышгъэ-жъагъэу псэолъэ 344-рэ атлупшыгъ, ахэм япроцент 90-р социальнэ лъэныкыом тегъэпсыхъагъ. Джащ фэдэу гъэсэныгъэ зышарагъэгъотырэ учрежденихэр, фель-дшер-мамыку пункт 28-рэ, спорт псэ-олабэ (мышь кыхеубытэх республикэ стадионымрэ псауныгъэм игъэпытэн фы-тегъэпсыхъэгъэ физкультурэ комплекс-хэмрэ) атлупшыгъ. Ильэси 3-м кышгъэ-жъагъэу 7-м нэс зыныбж сабий-хэр клэлэцлыкы ыгыплэхэм аштэнхэмкэ чэзыу шылэжъэп. Урысые Федераци-ем и Президент ижъоныгъоклэ унашхэхэм ягъэцэклэн республикэм ипашэхэм лъэ-шэу аналэ тырагъэты.

Адыгеим социальнэ-экономикэ зэхъо-кыныгъэу фэхъухэрэм яшыхъат шъхъа-лэхэм зыкэ ащыщ демографиюмкэ лоф-хэм язытет. 2007-рэ ильэсым кышгъэ-жъагъэу Адыгеим цыфэу щыпсэурэр проценти 2-м ехъуклэ нахыбэ хъугъэ, нэмыклэу кэплон хъумэ, нэбгырэ мин 449,2-м нэсыгъ. Гурытымкэ цыфхэм ильэс 68-рэ 2007-рэ ильэсым кыгъа-шлэщыгъэмэ, 2014-рэм ар ильэс 72-м нэсыгъ. Мы ауужырэ ильэситфым сабыибэ зэрыс унагъохэм япчъагъэ хэлшыклэу хэхъагъ: унэгъо 3946-м кышгъэжъагъэу унэгъо 5210-м нэсыгъ. Клэлэцлыкы ибэхэу ыкли ны-тыхэр зышхъарымытыжхэу унагъохэм ащапунэу аштагъэхэр про-цент 95-рэ мэхъу.

Мэкъу-мэщым ыльэныкыокли, цыфхэр зычлэсытхэ унэхэм ятлупшынкы Адыге-им апэрэ чыплэхэм ащыщ еубыты. Эко-номикэм ильэныкыо шъхъалэхэми псын-клэу хэхъоныгъэ ашы, предприятихэм, бизнес цыклымрэ гурытымрэ лэпылэгъу

ятыгъэнымкэ амал зэфэшхъафхэр агъэфедэх, инвестицихэри нахыбэ мэ-хъу. Цыфхэм газыр зэралэклагъахэ-рэмкэ хэгъэгум апшэрэ чыплэхэм зыкэ ащыщ Адыгеим ыубытырэр. Унэгъо ыкли специалист ныбжыклэхэу къуаджэ-хэм ащыпсэхэрэм ащыщхэу 255-мэ псэуклэ амалхэр нахышлу афашыгъэх, квадрат метрэ мин 16,6-рэ фэдиз ахэм щыпсэунхэу аратыгъ. Джащ фэдэу къуа-джэхэм ащыпсэурэ ыкли лоф ащызышлэрэ ныбжыклэ 14-мэ мы ильэсым псэуклэ амалэу ялэхэр нахышлу ашынхэм пае сертификатхэр аратыгъэх. Клэлэцлыкы ибэхэм зыщыпсэушхэ унэхэр ягъэгъо-тыгъэнхэм ыльэныкыокли лофхэм язы-тет хэлшыклэу нахышлу хъугъэ.

Экономикэмкэ лофхэм язытет кын нахь мышлэми, республикэм финан-схэмкэ зыпкытыныгъэ ил. 2007-рэ ильэсым кышгъэжъагъэу 2015-рэ ильэ-сым нэс дотациехэр фэдитлу хъазыркэ нахь маклэ хъугъэх, Адыгеим ежэ иха-хъохэм фэди 4,3-клэ нахь зыкыалэтыгъ. 2016-рэ ильэсым иапэрэ мэзиц хэбзэлах ыкли мыхэбзэлах хэхъохэм зыкызы-ралэтырэм ипсынклагъэ, ильэсэу икыгъэм елытыгъэмэ, проценти 10-клэ нахыбэ хъугъэ. Ильэсэу икыгъэм цыфхэр бюд-жетым жугъэу, шъхъаихыгъэу зэрэща-гъэгъозагъэхэм епхыгъэ клэуххэмкэ рес-публикэм хэгъэгум я 6-рэ чыплэр, Кыб-лэ федеральнэ шьолырым исуъектхэм азыфагу я 2-рэ чыплэр ащыубытыгъ.

— Республикэм пащэ сызыфашыгъэ мафэм кышгъэжъагъэу силофшэнклэ мары сыкызыпкырыкыштыгъэр: зэ-шлорхын умылэкышты пшъэрылы щылэп. Ары паклошь, ыпэклэ улыкылотэным, нахь гъэхъэгъэ инхэр пшынхэм апае пшъэ-рылы кын дэдэхэр зыфэбгъэуцужынынхэ фае. Непэ республикэм исхэр дэгъоу псэунхэм, гъэсэныгъэ дэгъу зэрагъэгъо-тыным, медицинэм ыльэныкыоклэ ящы-клэгъэ фэлэ-фашлэхэр афызэшлуахынхэм апае бэ гъэцэклагъэ хъугъэр. Ау, ло хэлъэп, ар гунапкэп. Тапэклэ джы-ри бэ лофэу кытпыщылэр. Сикомандэ хэтхэми, Адыгеим щыпсэурэ пстэуми инэу сафэраз республикэм ихэхъоныгъэ ялахь зэрэхашыхэрэм пае. Непэ кыс-фагъэшъошэгъэ тыныр эклэми зэды-тигъэхъагъэу сэлъытэ, — кыкыигъэтхыгъ Тхыаклушынэ Аслъан.

Адыгеим и Лышхъэу щытхууцлабэ ил, джащ фэдэу научнэ степеныхэр, къэралыгъо ыкли общественнэ награ-дэхэр бэу илэх. Тхыаклушынэ Аслъан — социологие шлэныгъэхэмкэ доктор, профессор, гъэсэныгъэмкэ Урысые академием иакадемик. Мыекъопэ къэ-ралыгъо технологическэ университетыр зэхыщагъэ ыкли ащ иапэрэ ректорэу щыт. Монографие зылау ыкли научнэ лофшлэгъы 100-м ехъу ытхыгъ. Адыгеим и Лышхъэу тын лъаплэу кыфагъэшъошагъэхэм ащыщых орденэу «За заслуги перед Отечеством» зыфилоу я IV-рэ степень зилэр, Щытхуым иорден, Зэкшошныгъэм иорден, медалэу «Адыгеим и Щытху-зехъ», медалэу «Герой труда Куба-ни» зыфилохэрэр ыкли нэмыклхэр.

АР-м и Лышхъэу ипресс-жылыкыу.

Кавказ заор зауыхыгъэр ильэси 152-рэ хъугъэ

Шлэжыыр гъашлэм ильэмыдж

Лъэпкхэм тхыамыклэгъошхо къафэзыхыгъэ Кавказ заор зауыхыгъэр ильэси 152-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхыгъэ лофтхъаб-зэхэр адыгэхэр зыщыпсэурэ къэралыгъохэм жъоныгъуакіэм и 21-м ащыкыуагъэх. Мыекъуапэ щызэхъагъэ шлэж зэлукигъум Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Тхыаклушынэ Аслъан, Парла-ментымрэ Правительствэмрэ якъулыкыушлэхэр, общественнэ движенихэм ахэтхэр, лэкыб хэгъэгухэм кыарыкыгъэ тилэпкыгъухэр, еджаклохэр, нэмыклхэри хэлэжъагъэх.

Мыекъуапэ изыгъэпсэфыплэ кълэ парк дэхъаплэ нэбгыришъэ пчъагъэ кы-щызэрэгъуогъ. Тикъалэхэм, районхэм кыарыкыгъэхэм язакъоп тинэплэгъу итхэр. Ростов хэкум, Краснодар краим, Тыркуем, США-м, Сирием, Къэбэр-тэе-Бэлыкъарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым, Абхъазым, Дагъыстан, фэшхъаф-хэм ащыпсэхэрэр шлэж зэхъахэм щытэлъэгъу.

Тиреспубликэ щыпсэурэ лъэпкхэм яобщественнэ движенихэм ялыклохэр гушылэгъу зэфэхъугъэх. Адыгэхэр, урысхэр, къээзэхэр, урымхэр, къэндзалхэр, ермэлхэр, азербайджанхэр, фэшхъафхэр шлэж зэхъахэм щызэлуклагъэх.

(Иклэух я 8-рэ н. ит).

2016-р — МЭЩБЭШІЭ ИСХЪАКЪ И ИЛЬЭС

Адыгэ бзылъфыгъ»! Дунаишхом о пцлэ щырало

Зэляшлэрэ тхаклоу Мэщбэшлэ Исхъакъ итарихъ романэу «Айцэт» («Графиня Аиссе») зыфилорэм ехылаагъ

1

Дэхэ пстэумэ анахъ дах, дэгъу пчъагъэмэ ялыкы. Джа шолш пытэр адыгэ бзылъфыгъэм ыцлэ тарихъ иным щыпхырыщыгъ. Нэр плэпызыхырэ ынэ-пэпкъ, итеплэ-лэзгъуапхъэ, инэпцэтхыгъэ, ынэ нэгъо кьар-гъохэр е пырэгъыешыо шлү-цлэхэр, ылушлэ чэрэзышъо чычыбжъэ, ышъхъац блэгъэ

ащ ыгъашлоу шъхъацэ фешы. Охътэ щэрэхъ къеклоклым ллэ-шлэгъухэр иплүрых — зэфещэх, зэрэпхых, зэрэгъашлэх. Цыфыпсэ цыклүр мыпшыжъэу ахэм ащэлорышлэ, кьини, гу-шлуагъуи зэфэдэу егощы. Гъа-шлэм ихабзэба сэтх-сэтх шап-хъэхэр: ошлүм — уаер, хъа-рым — кьиныр сыдигъуи кы-клэлъэкло; тхъамыклэгъо гуи

рым, Къэрэцъе-Щэрджэсым янароднэ тхаклоу Мэщбэшлэ Исхъакъ. Ллэшлэгъу чыжъэхэм ахэткыхъэгъэ кьэбар лъапсэхэр илэуытыплэху тарихъ роман гъэшлэгъон зэфэшъхъафыбэ кыплэклыкыгъ. Ахэм лъап-кым зэрэщытэу ыгуи, ышъуи, игупшыси, игугъи, игуклэгъуи, илыгъи, икьэрари, непэрэ ма-фэхэм кьанэсыжъэу, ахэгощагъ. Ахэмкля адыгэм идунэететы-клагъэри, идунэеелпыклагъэри, ахэм уахътэр зэрэхъуагъэри, непэ адыгэр зэрэпсэурэ шы-клэри зэхэпфын плэклышт, ащ фэдэ амал кьаты. Арышъ, Мэщбашлэм итворчество хэткли гъозеплэ-плъап, мэхъанэшо зилэ тхыгъэ-саугъэт.

«Ер кызырлыкырэ лэнклэ зан» ело адыгэ гуцылэжъым, кьин цыклуи, кьинишхуи кьа-клакlorэр тхъамыклагъу, гумэкл, гухэкл, хъазаб. Адыгэ лъап-кыжъым ыкышъо ащ фэдэ шъобжыбэ тещагъ. Анахъ гуи-мыкыжъ лаеу кьэнагъ цыф псаум тебанэхэмэ зэрапхъоу, гьончэджыпхъэ уасэклэ ащэу зыщытыгъэ лъэхъэнэ нэпэнчэр. Шлункым, жьалымыгъэм лъэ-хъоу, утынэу цыфым рахы-рэм ехылаагъ, сэ сишлэшлэ, Мэщбэшлэ Исхъакъ итарихъ романэу «Айцэт» зыфилорэр. Зы пшъэшъэжъые, зы бзылъ-фыгъэ цыкылу ищыленгъэклэ тхэклошхоу Мэщбашлэм зэклэ адыгэ лъапкым игууз-лыузэу тарихъ хъугъэ-шлэгъэ кьинхэм

дэнэгъо кыхъэ, илушъэбагъэ, илэдэб ин, ишъхъэлъытэжъ лъагэ, ишлүлэгъу нэфыпс, игуклэгъу мыухыжъ, илыблэ-нагъэ — а зэклэмэ кьашлэ-кыгъэ ищыгын-шъуашэу саер, дэнэ кьэтэбэ куллым, шлү-цлэм, шъуантлэм ахэшлыкыгъэу, зилэшъхъэ бэлагъэхэр, зэрэ-щытэу сэклар, дышъэ идагъэклэ зэлъыпклагъэр; тыжъын бгъэ-гупэ чылур, тыжъын бгырыпх шлэтэу пчанэр клигъэтхъэу зэклэзыубытэрэр — усэ ыкли ордэ хъугъэх.

Вольтер, Бальмонт, Пушки-ным, Лермонтовым кьашежъэу, Кавказым шылэгъэ зеклоп-хэмкля ыкли кавказ тхэклошхо-хэмкля клэкыжъэу, сьд фэдиз гуцылэ даха, гъэшлэ псэлъэ фаба адыгэ бзылъфыгъэм фа-луагъэр! Лъапкы тхыдэм, нарт эпосым япчэгуплэ ит бзылъфы-гъэ образ гъэшлэгъонху Сэтэ-нэе-гуащэр, Адыф-нэфынэр, Исп-гощэ лушыр, ахэм анэмык-хэри сыда зымыуасэхэр! Ахэм-кля бзылъфыгъэ акылыр, бзы-лъфыгъэ намысыр ашых.

Лъапкым игъашлэ бзылъ-фыгъэм, Ным кыщещежъэ, хэти

лаеу чыгыр зыгъэгырэу, псэр лузыху, гур зыгъэпыхъэхэрэри кьэхъух... Сьдэу пшына, шы-лэныгъэм цыфыр арэп унашъо фэзышлырэр.

Цыфлэпкым кырыкло-гъэ-кырышлагъэм изы лахъ адыгэм игъогунэ мыпсынклэ гъэшлэгъони, лъапкым илыгъэ-лыблэнагъэу тхыдэ хъугъэри. Уиблэлыкыгъэ пшлэным ухэтми уапэклэ уегъапллэ, улъегъэ-кылатэ — мэхъанэ ил. Ар кьа-гурылоу цыф гъэсэгъабэм гъэ-псэф ямылэу лофышхо ашлэ,

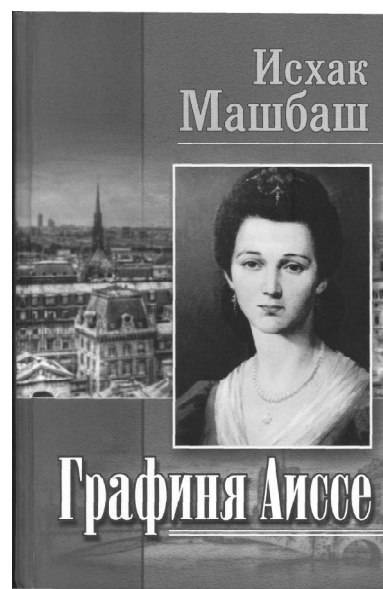
*Адыгэм итарихъ куу ихудожественнэ
произведенихэмкля ыгъэклэжъыгъ, ыгъэжъ-
ыугъ Адыгеим, Къэбэртэе-Бэлкъарым, Къэ-
рэцъе-Щэрджэсым янароднэ тхаклоу
Мэщбэшлэ Исхъакъ.*

шъхъадж зэрэфэлъэклэу лъапсэр еухъумэ.

Адыгэм итарихъ куу ихудо-жественнэ произведенихэм-кля ыгъэклэжъыгъ, ыгъэжъыугъ Адыгеим, Къэбэртэе-Бэлкъа-

рагъэшлыгъэр кыщырилотыкы-гъэ кьодьер арымырэу, сурэт гъэчыгъэу кызырэгъыригъэлъэ-гъукыгъэр бгъэшлагъо екъу.

Романэу «Айцэт» («Графи-ня Аиссе») зыфилорэр адыгэ

пшъэшъэжъые цыклоу сабый дэдэу атыгъуи, гъэрыплэклэ Тьркуем ифагъэм, ащ ыужым Стамбул шылэ француз посо-лэу Шарль де Ферриоль ышэ-фыгъэм ыкли Париж зыдищи, щапугъэу, щагъэсагъэм ехы-лаагъ. Я XVIII-рз ллэшлэгъум француз обществэ хэшыкыгъэр зыфэдагъэр, Айщэт-Аиссе тхэ-кло цлэрыло зэрэхъугъэр, зэ-лъашлэрэ тхыгъэу «Письма к госпоже Каландрини» зыфи-лорэм зэриавторыр мы рома-ным кыщылотыкыгъ.

Уичлыгу, уихэкку, уигупсэ цыфхэм, уихэгъэу уапэлэпчъэу, сьд уитхъагъоми, уцылэныр кьина е псынкла? Мы упчлэ иным джэуап фэхъоу рома-ныр зэклэ тхаклоу ыгъэпсыгъ. Хъугъэ-шлэгъэ шыпкыэр лъапсэ зыфэхъугъэ произведением цылэныгъэ лъэныкыуабэу кы-щигъэлягъорэ пэпчэ пшлэш ыгъэхъоу, шыпкыэм тетэу кызырэгъытыгъэм, Мэщбашлэм илэпэлэсэныгъэ зэрэиным, ро-маным лофышхо зэрэдишлагъэм тхылым уеджэ зыхъуклэ гу алыотэ.

Хъажъушыр гъошагъэу пцы-мамэрэр гум кьегъэклы пшъэ-

Гъашлэр, гъашлэр! Ащ ижы-кылыгъо ин уздыхыщтыр боу кьэшлэгъуае, хэти ынэтлэгу итхыгъэм фэкло, локлэ. Сьд уидэхагъэу, сьд уидэгъугъэ-ми, Айщэт фэдэу, хэхэс шы-лаклар Тхъэм пфиухэсыгъэ зыхъуклэ, унасыпышлэщтэп — ушъхъафитыщтэп, угупсэфы-щтэп, убэгъэшлэщтэп.

Романэу «Айцэт» игуцылапэ тхаклоу инэплэгъуи, игупшыси, игумэкли, игуклэгъуи, игуцылэ зафи зыфэгъэзэгъэ пшъэшъэ-жъые нэ шлүцлэбзэ чынтлэ цыклоу ильэси 8 нахъыбэ зымыныбжъ Айщэт апэдэдэ тыщылоклэ. Ар ежъ фэдэ са-бый пстэумэ кьащымыгъаклэу гумэкылэ-упчлэрые дэд, зэклэ хъуи, шлэ, кьэшлэкыгъэ цыф-хэри зэригъашлэ, зэхифыхэ шлоигъу.

— Мам, ори сэри тыадыгэ-ба? — ошлэ-дэмышлэу, кызы-хихыгъэри кьэшлэгъуаеу, янэ еупчы.

— Папи, нани адыгэхэба? — гупсэфырэп.

Ным зэхихыгъэр ыгъэшла-гъоу, дахэу исабый егъэдало: «Тыадыг зэклэми». Ау пшъэ-шъэжъыер мэгумэкли, пцэ-жъыешэжъэу тырку Мэмэт «черкескля» кызыкляджэрэр фызэхэфырэп. Теубытагъэ хэ-лэу Айщэт цыклүр еупчы.

— Кысалу, мам, хэта чер-кесхэр? — ело, ныр ыгъэгуп-сэфырэп. Джэнэт ылэшъо шъа-бэ сабый шъхъашъом ригъа-чы, адыгэхэм ялыблэнэгъэ-зэфагъэ зэрэиныр, псэр на-пэм зэрэпашлырэр гуригъэуагъ. Ащ паеклэ тыркухэри, нэмык цыф лъапкыхэри кьанэкьо-кьухэу кызырэхъуапсэхэрэр рилуагъ.

— Тыркухэр чыжъэу шылэха? — ыгу загъэрэп Айщэт.

— Мам, ош фэдэ бзылъ-фыгъэ дахэхэр ахэм ялэха? — ным идэхагъэ зыфэмы-плэкылыр сабым ело.

— Я! сэц нахъ дахэхэри,

*Адыгэм итарихъ куу ихудожественнэ про-
изведенихэмкля ыгъэклэжъыгъ, ыгъэжъыугъ
Адыгеим, Къэбэртэе-Бэлкъарым, Къэрэцъе-
Щэрджэсым янароднэ тхаклоу Мэщбэшлэ
Исхъакъ.*

шъэжъые сабыеу хъунклэкло нэ-латмэ зиунагъо зэрапхъуи, ежыри гъэрыплэ чыплэ хы-лэм ифагъэр зыплээгъуклэ. Тырку бэдзэрым ар щыцлы-фыжъэп — фэдэкъэклоплэ мылкъу кьодый, зыщэфырэм ий ыкли ащ зэрилу.

Уихэгъэу ижъ кьабзэ, уилэпкы, уикъуаджэ, уилакыо, уиунагъо ядунэе рэхъат, ятын-чыгъэ дахэ дышъи, дани анахъ лъап. Хэгъэу шлүлэгъур — жыкыэщэ гуап! Адыгэ гуцылэжъ шыл: «Шъо шъуиунэ чэм лъакъу, тэ тиунэ дышъэун». Оуиэм фэдэ хъун шылэп — фабэ, нэ-фын, тхъагъо, гупсэф, рэхъатып — бэ, бэ шлоу кьэппчын плэкылыштыр. Ны быдзыщэм хэлъэу хэтрэ цыфи ичлыплэ гупсэ ыкли ащ кьэшлэкыгъэ пстэури хэхъэ, пкыырэ шъхэрэ рагъэшлы, аузэнкы, ищыленгъэ а зэклэмэ агъэкларклэ, агъэ-баи. Ау ухэтми Тхъэм елэзу джа уиунэ тынчыплэ дышъэ ылакыо клэмыкыкынау, клэ-мыутынэу.

— укыташъоу Джэнэт-ныр кы-лугушлукыгъ. — Пшъэшъэжъые дахэхэри ялэх, ау ош нахъ дахэ сэрклэ мы дунаим те-тэп, — ылуи, зэрифызыли, ынэгушъо шъэбэ цыкылу ебэ-угъ. Илушыцагъэ ыгъэмэхъэ-шагъэу, луыз маклэм кыфы-ригъашлэу, ныр илфыгъэ цыкылу сыдигъуи Тхъэр кыфэуапсэнэу елэлулгъ, ащ ышлэрэм фэдагъ тхъамыклэгъошхоу кьатеоштыр.

Ащ ыуж романым иапэрэ шъхъэ кыщещежъагъэу аужы-рэм, я 7-м нэс, хымэ лэклэб кьэрал чыжъэм ифэгъэ Айщэт ышъхъэ кырыкылауагъэр зэклэ, зэрэцъыпфагъэр, плуныгъэ-гъэсэныгъэ ыгъотынымкля, цыф тэрэз хъунымкля зишлуагъэ кьекыгъэ пстэумэ (кьинигохэр зэрэзэринэкыгъэ шлыклэм) ятхыдэ кыхъэ гъэшлэгъон ро-маным кыщылотыгъ.

**МАМЫРЫКЪО
Нуриет.**

(Джыри кыкылэлыкышт).

Ыгуклэ сэнэхьатыр кыыхихыгъ

Сэнэхьатэу цыфыр зэрлэжэщтыр нахьыбэрэмклэ ицыклогъом кыыхехы. Ыгуклэ пэблэгъэ лъэныкъом зыфещэи, ащ ищылэныгъэ гъогу рипхыным кыфэушы.

Непэ зигугъу къэтшы тшюи-гъо бзыльфыгъэм цыфхэм ишлуагъэ зэраригъэклын ыльэклын сэнэхьат зэригъэгъотыгъ. Трэхьо Светланэ Тэхьутэмыкьое район сымэджэщым loф зыщишлэрэр ильэсыбэ хъугъэ. А уахътэм кыклогъу loфшлэн зэрэзэхичэрэм ыгъэрэзагъэр бэ, цыфхэм дахэклэ заригъэшагъ.

— Сятэ врач хъунэу лъэшэу фэягъ, — кытфелуатэ Светланэ. — Хэгъэу зоошом ильэхъан ащ ильэс 18 ыныбжыгъ. Заом хэлэжыагъ, нэужым Барнаул дэт авиационнэ заводым ильэсыбэрэ loф шишагъ. Сятэ ыгуклэ врач сэнэхьатыр пэблэгъагъ, ау щылэныгъэм чы-

плэ кыинэу зэригъэуцагъэхэм апкы кыкыкыкыкы еджэн ыльэкыгъэп. loфшлэнэу зэрлэжыагъэм кыыхэклэу ар бэрэ сымаджэщтыгъ. Ахэр зэклэ сицыклогъом кыщегъэжыагъэу слъэгъуштыгъэ ыкы врач сэнэхьатыр кыизлэклэгъэхъанэу теубытагъэ сшыгъэ.

Светланэ Тэхьутэмыкыуае дэт гурыт еджаплэр кызеушым, Кубанскэ къэралыгъо медицинэ университетым члахы терапевт сэнэхьатыр щызэригъэгъотыгъ. Нэужым кыуаджэм дэт сымэджэщым кыгъэзэжыгъ ыкы ащ loфшлэныр щыригъэжыагъ.

— Тиуахътэ аужырэ шап-

хъэхэм адиштэрэ lэмэ-псымэхэр зэрэщылэм фэдагъэп силофшлэн зесэгъажьэм, — кыелуатэ Светланэ. — Сымаджэм илажъэр ор-орэу бгъэунафын, ащ узэрелээщт лъэныкъохэр кыбгъотынхэ фэягъэ. Кыыхэгъэщыгъэн фае силофшлэгъухэри зэрэныбжыклагъэхэр, опытышхо зылэклэлэ кытхэтыгъэп. Ащ кыыхэклэу чыплэ кыинэу тызпхырыкыгъэр маклэп.

Светланэ кыизэрилотэжы-рэмклэ, отделением нэбгыри 3-у лутыгъэх. Ахэр зедэлэжхэзэ ялофшлэн агъэцаклэщтыгъэ. Хэхъоныгъэу ашлыгъэхэмклэ, шлэныгъэу зэрагъэгъотыгъэмклэ зэдэгъуащэщтыгъэх.

— Цыфхэм lэпылэгъу тафэхуныр, тишлуагъэ ядгъэкыныр типшэрылыгъ. Тызэгъусэу, зы унагъом фэдэу тызэхэтэу ащ тидэлажэщтыгъэ, — кыелуатэ тигушылэгъу. — Сыд фэдиз такыкы кыинхэм тарыфагъэми, мы сэнэхьатыр кыизэрэхэ-хыгъэмклэ тыклэгъожьэу кыыхэкыгъэп. Ыпэклэ тылпыклогъэным, тишлуагъэ зэдгъэкыхэрэм ахэдгъэхъоным тыпылэ зэпытыгъ.

1990-рэ ильэсым нэс Светланэ терапевтэу loф ышлагъ. Нэужым поликлиникэми ильэс заулэрэ щылэжыагъ. 1999-рэ ильэсым кыщыублагъэу джырэ мафэм нэс врач шхьалэм игуадзэу loф ешлэ.

— Сэнэхьатэу кыыхэсхыгъэр е loф зыщысшлэрэ чыплэр зэблэсхуэн гухэлэ сшлэу кыыхэкыгъэп, — кытфелуатэ Светланэ. — Шыпкыэ, шы-лэныгъэм чыплэ кыинэу сапэ кыыригъэкыгъэр маклэп, ау сицыклогъом кыщегъэжыагъэу сыгуклэ кыыхэсхыгъэу зэрэщы-тым кыыхэкыкыкы ахэр псынклэу зэсынэклынхэ слъэкыштыгъэ. lэпылэгъу сызфэхуыгъэу, сэ сишлуагъэклэ ипсауныгъэ изытет нахьышлу зэрэхуыгъэр зыслэгъуклэ, ащ нахь мылыку лъаплэ сэрклэ щылэп.

Трэхьо Светланэ гуахъо зы-хыгъотэрэ сэнэхьат зэрэзэригъэгъотыгъэм даклоу унэгъо дахэ ышлагъ. Ишхъэгъусэрэ ежыыррэ пшъэщытлу зеданлу. Ипшъашъэхэр ежы ильэуж темыхагъэхэми, цыфыгъэрэ шхьэклэфэныгъэрэ ахилхъан ыльэкыгъ. Адыгагъэр, гуклэгъуныгъэр ягъогъогу пшъэщытлур Светланэ ыгъэсагъ.

Уиунагъо зэгъурылоныгъэ ильэу, угуклэ кыыхэсхыгъэ сэнэхьатым урылажъэу, уишлушлагъэ цыфхэм зэхашыкыкы, лъытэныгъэ кыппагъохы зыхуыкыкы, унасыпышлоу зыплъэтыжыымы хушчт. Гушылэгъу тызыфэхуыгъэ бзыльфыгъэм ахэр ыгъотыгъэх.

(Тикорр.).

Сурэтым итыр: Трэхьо Светлан.

Къэхъухэрэм япчъагъэ нахьыбэ хъугъэми...

Социологхэр, политологхэр ыкы нэмыкы специалистхэу демографием изытет лъыплъэхэрэр бэшлагъэу мы loфыгъом егъэгумэкыкы.

Шлэныгъэлэжхэм кыизэрэхэгъэщырэмклэ, ильэс 20-м кыклогъу Урысыем кыныгъо зэпечы — ицыфышхъэ кыщэклэ. Демографием изытет зэгъэшлэгъэным фэгъэзэгъэ социальнэ институтхэр зэхьо-

кыныгъэу хъухэрэм лъэшэу альэплэхэ, ищыкыкыкы зэгъэпшэнхэр ашлы.

1995-рэ ильэсым кыщегъэжыагъэу 2015-м нэс Урысыем ицыфышхъэ миллиони 5-клэ нахь маклэ хъугъэ. Кыизэрэнэфагъэмклэ, къэхъухэрэм япчъагъэрэ лэхэрэмрэ зэпэлухажырэп. Мыр регион пстэуи афэпхынуэу щытэп, Темыр Кавказым ишъолпырхэм ащышхэм къащыхъухэрэм япчъагъэ дунаим ехыжыыхэрэм нахьыб. Ау нэмыкы чыплабэхэмклэ loфым изытет уимыгъэгумэкыкынуэу щытэп.

Статистикэмклэ Федеральнэ кыулыкыум и Гъэлорышланлуэ АР-м щылэм кыизэритыгъэмклэ, 2016-рэ ильэсым мэлпылфэгъум и 1-м ехъулэу Адыгэ Республикэм нэбгырэ мин 451,9-рэ щыпсэу агъэунафыгъ. Икыгъэ ильэсым ебгъапшэмэ, нэбгырэ 2458-рэ ащ кыыхэхуагъ е

процент пчъагъэмклэ 0,5-рэ. Ыпшъэклэ зигугъу къэтшыгъэ мэзищым кыклогъу сабыи 1361-рэ республикэм кыщыхуыгъэу ыкы нэбгырэ 1557-мэ ядунай ахъожыгъэу атхыгъ. Зэрэхуырэмклэ, къэхъухэрэм анахы нэбгыри 196-клэ лагъэхэр нахьыб.

Мы ильэсыр кызыхыагъэм кыщыублагъэу жьоныгуаклэм нэс Мыекыуапэ клэлэцыкыкы 814-рэ кыщыхуыгъ, ащ щышэу 434-р шъэожыых ыкы 380-р пшъэшъэжыых. Зэтлуа-зэу къэхъухэрэми япчъагъэ хэхуагъ — 7 — 11.

Урысыем и Правительство зыкыгъэ-лэтыгъэным фэлорышлэрэ унэшъо зэфэшъафхэр, хэбзэгъэуцу-гъэхэр 2000 — 2015-рэ ильэсхэм ателытагъэхэу ыштагъэх. Ахэр анахъэу зыфэгъэхыгъэхэр: цыфым игъашлэ лъыгъэ-клотэгъэныр, ипсауныгъэ нахьы-

шлу шлыгъэныр, социальнэ lэпылэгъухэр унагъохэм ятыгъэнхэр.

Мы зэпстэуи яшлуагъэ кымыкыкыкы пфэлощтэп. Зэфэхысыжхэм кыизэрагъэплагъорэмклэ, сабыеу къэхъухэрэм япчъагъэ нахьыбэ хъугъэ. Ау зидунай зыхъожырэ пчъагъэм ар пэшлуеклон ыльэкырэп.

Къэбэртэе-Бэлыкъарым ибатыр

Сантиметрэ 59-рэ ыкы килограмми 6,5-рэ хуэрэ шъэожыые Налшык иперинатальнэ Гупчэ апэрэу кыщыхуыгъ. Къэбэртэе-Бэлыкъар Республикэм псауныгъэр къэхъумэгъэ-

нымклэ и Гупчэ кыизэритыгъэмклэ, сабыим ипсауныгъэ фэныкыуагъэ илэп, зыпкы ит.

Мэкыуаехэм яунагъо мыр япллэнэрэ сабыеу кыыхуыагъ. Янэу Залинэ иапэрэ сабыищым маклэп къащэчыштыгъэр, анахыкыкы килограмми 4,4-рэ хуштыгъ. Зэкларэ ежы-ежыырэу къэхуыгъэх, ау мы аужырэр, врачхэр тещыныхъэхы, янэ кыыхахыгъ.

lэшъыиНэ Сусан.

Узыр нахьыжъэу кыыхэбгъэщы къэс нахьышлу

Шэпхъэ лъагэхэм адиштэрэ агъэкощырэ кабинетхэр зыхэт lэмэ-псымаклэу Адыгэ республикэ клиническэ онкологическэ диспансерым илэм ишлуагъэклэ цыфхэм япсауныгъэ ауплэкыкы.

Агъэкощырэ кабинетым хэ-тых маммографы, гинекологы ыкы УЗИ-кабинетхэр. Ахэм яшлуагъэклэ республикэм ирайонхэм ащыпсэурэ цыфхэм пэшлорыгъэш уплэкыкыкы афашынхэ, онкологием епхыгъэу уз ялэмэ кыыхагъэщын альэкыкы.

Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэхъумэгъэнымклэ и Министертвэ илофышлэхэм кыизэрауагъэмклэ, мыщ фэдэ дэ-кыгъохэм мэхъанэшхо ялэу

щыт. Агъэкощырэ кабинетхэр кызыфагъэфедэхэзэ районхэм ащыпсэухэрэм пэшлорыгъэш хэушъафыкыкыгъэ уплэкыкыкы афашыхэмэ, игъом ыкы охътэ клэкыкы кыклогъу адэбз уз зилэхэр кыыхагъэщынхэ альэкыкыкы. Ахэр нахьыжъэу кыыхэбгъэщыкы къэс узэралээщтыри нахь lэшлэх хушчт.

Мыщ фэдэ дэкыгъохэр кыуаджэхэу Тэхьутэмыкыуае, Фэдэ, селоу Натырбовым ыкы поселкэу Дружбэм ащызэхаша-

гъэх. Врач-онкологхэм зэклэмкы уплэкыкыкы 196-рэ рагъэклогыкы, нэбгырэ 334-рэ ауплэкыкы, ахэм ащышэу 296-р бзыльфыгъэх, 38-р хулыфыгъэх. Нэбгырэ 11-мэ адэбз уз ялэу агъэунафыгъ, нэбгырэ 44-мэ а

узым ифэмэ-бжыымэхэр къафы-хагъэщыгъэх, адрэ нэбгыри 117-мэ нэмыкы узхэр ялэхэу уплэкыкыкы кыагъэлэгъуагъэх. Мыхэр иклэрыкыкы ауплэкыкыкыкы хэу ыкы кыялээнхэу специ-алистхэм адэжы агъэкыуагъэх.

2015-рэ ильэсым мобильнэ бригадэу «Онкостраж» зыфило-рэм ипециалистхэм дэкыкыгъо 25-рэ республикэм щызэхашагъ. А уахътэм кыклогъу уплэкыкыкы 352-рэ рагъэклогыкы ыкы нэбгырэ мини 2-м клахъэу япсауныгъэ изытет ауплэкыкыкы.

2015-рэ ильэсым адэбз уз ялэу диспансерым иучет нэбгырэ 11861-рэ хагъэуцагъ. Тиреспубликэ щыпсэурэ цыфхэм япчъагъэ егъэпшагъэмэ, ар проценти 2,5-м клахъэ. Цыфым ыпкыинэ-лынэхэу тхьабылым, жырыкыуаплэм, клэтыим, нэгъум адэбз узыр нахьыбэу къащыхагъэщыкы.

Специалистхэм зэралытэрэмклэ, адэбз узыр нахьыбэрэмклэ кыизэуалэхэрэр тэрэ-зэу мышхэхэрэр, тутын ешъо-хэрэр ары. Джащ фэдэу тыгъэм лъэшэу зебгъэсты, гъо-мыльэпхъэ краскэ зыхэлхэр пшхыкы зэрэмыхуштыр специ-алистхэм кыыхагъэщыкы.

КlАРЭ Фатим.

ТИХЭГЪЭГУ ТЕКЛОНЫГЪЭР КЪЫЗЫДИХЫГЪЭР ИЛЪЭС 71-рэ ХЪУГЪЭ

Сэфэрбый игупсэхэм ащыгъупшэрэп

Зэгурылоньгъэ дахэ азыфагу илъэу яунагъохэм афэлэжьэрэ цыфхэм зэо жьалымыр ошлэ-дэмы-шлэу къашхъарыхагъ. Шахьыл, игъунэгъу, ишхъэгъусэ Хэгъэгу зэошхом хэмыклэдагъэу шы-лэп тломи хэукъоныгъэ хъуштэп.

Ащ пэшлуклонхэм пае маклэп кьинэу тицыххэм зэранэклэ-гъэр. Ащ шызэуагъэхэу, шы-фэхыгъэхэу, ау зыцагъэтилыгъ-гъэ чыплэр ялахьылхэм амышлэу бэ кыххэклэгъэр. Ахэм ащыц Хьатхьоху Сэфэрбый. Мамыр-ныгъэр кыуэхумэнэу дэкли, кыгъээзжыгъэп, зыщылэды-гъэри ибынхэм ашлагъэп.

Сэфэрбый Алэджыкьо ыкьор Теуцожь районым ит къуаджэу я 2-рэ Едэлсыкьуае кыщы-хъугъ. 1939-рэ илъэсым, фин заор клозэ, дзэ къулыкъум ащэ-гъагъ. 1940-рэ илъэсым кыгъэ-зэжыгъ, ау ибынхэм бэрэ ахэсын ылъэкыгъэп. 1941-рэ илъэсым Нижне-Баканскэ иапэ-рэ зэо гъогухэр шыригъэжы-гъэх. Къызэралотэжырымклэ, а илъэсым икымафэ Сэфэрбый ишхъэгъусэу Гоцэунае ма-кэ кыыригъэлэу, зыдэщылэм клэдагъэ. Ащ ыуж лъэужыр-кэдыгъэ, ау Сэфэрбый кыгъэ-

зэжыным Гоцэунае ежэщтыгъэ. Гуыаплэу илэр ымыухэу охьтабэ блэкыгъэу гухэклэ кэбарыр бзы-льфыгъэм кырагъэлэу. 1942-рэ илъэсым ишхъэгъусэ шы-мылэжыгъэу ащ зэхихыгъ.

Гоцэунае илъэс 20 нахь ыныбжыгъэп шъузабэу кы-зэнэм. Маклэп бзыльфыгъэм кьинэу зэринэклэгъэр. Сабый цыклоу ылыгъыгъэ Рэщыдэ гъогу занклэ тыригъэхьаным, ятэ фэдэу лыбланэу ыплуным ныр ишыпкэу пылгыгъ. Кларэ нахь ин зэхьум, ятэ фэгъ-хыгъэ кэбархэр Гоцэунае кыфилуатэщтыгъэх. Ар Хэгъэгу зэошхом зэрэщызэуагъэр, ма-мырныгъэр ицыххэм къа-фыдихыным фэбанэзэ зэрэхэ-кэдагъэр икларэ дэгъоу кы-гурыло хъугъагъэ. Ау зыца-гъэтилыгъыгъэр зэрамышлэрэм лъэшэу ыгъэгумэклэщтыгъэх, ар зэрагъэшлэным клэхъопсы-щтыгъэх.

Илъэсхэр зэкларэпкылауагъэх, Рэщыдэ лы хъугъэ, унагъо ышлагъ. Дунаир зэрэзэхьокырэр хэткли нафэ. Интернетыр шылэ-ныгъэм пытэу хэуцуагъ. Узы-фэе кэбарыр ащ кыпхын плэ-кышт. Интернетым ишлэуагъэклэ мыщ фэдиз уахтэ тешлагъэу Сэфэрбый зыцагъэтилыгъыгъэр зэрагъэшлэн альэкыгъ. 2011-рэ илъэсым ижъоныгъоклэ мазэ Рэщыдэ ыкьоу Адамэ УФ-м ухъумэнымклэ и Министерствэ исайт ихы, ятэжэ ыцлэ, ылъэ-кыуацлэ щылгыхъузэ кыыхы-гъотагъ.

Тлопсэ районым ит псэуплэу Шаумяным игупчэ 1975-рэ илъэ-

Сэфэрбый Алэджыкьо ыкьори тыратхагъэу кычлэкыгъ.

Илъэс кэс Хьатхьохуэхэм яунагъо Теклоныгъэм и Мафэ тефэу Сэфэрбый ишлэжэ агъэ-лэплэу икэ маклох. Мы илъэ-сыми жьоныгъуаклэм и 9-м ащ шылагъэх.

Шаумян зэпырыкыплэр кэ-зыухъумагъэхэм, ащ лыбланэу шызэуагъэхэм афэгъэхыгъэ музей 2014-рэ илъэсым мыщ кыщызэлэуахыгъ. Хьатхьоху Сэфэрбый исурэти ащ члэт.

— Гухэклэ нахь мышлэми, Теклоныгъэм и Мафэ ехъулэу зэхашэрэ лфхъабзэхэм Хэгъэгу зэошхом хэлэжыгъэу кыкыла-лэхэрэм япчъагъэ нахь маклэ мэху зэпыт, — кылауагъ Рэ-щыдэ. — Мыгъэ псэуплэм ща-шыгъэ зэхашхэм зы ветеран нахь хэлэжыгъэп.

Заом хэлэдагъэхэм ясаугъэт кэабзэу зэрагыгъыр Рэщыдэ ылъэгъугъ. Лыхъужыныгъэшхо зезыхагъэхэу, мамырыр кыт-

гу кэоми, сызыщыфэе уахъ-тэм сыклоу, ащ икэ сытехьан амал зэрэсилэмклэ сэгущо, — ело Рэщыдэ. — Ащ лыхъужы-ныгъэу зэрихыгъэр сищысэте-хыплэу сигъашлэ кэсэхы, кытклэхъухэрэ ныбжыклэхэм мамырныгъэр кытфэзыхыгъэ-хэр язгъэшлэным, агурызгъэло-ным ыуж сит.

Псэуплэу Шаумяным Текло-ныгъэм и Мафэ илъэс кэс зэрифэшъуашэу шыагъэунэ-фыкы. Рэщыдэ кызэрилуагъэм-клэ, мыгъи ащ игъэклотыгъэу дэлэжыгъэх. Псэуплэм иадми-нистрации илыклохэр, ветеран-хэр, клэеджаклохэр зэхашхэм кэклэлауагъэх. Зэо илъэсхэм тицыххэр зыхэтэгъэ кыны-гъохэм афэгъэхыгъэ кэбар-хэр кьалотагъэх, ордэхэр кыла-уагъэх.

«Мыклодыжышт полк» зыфи-лорэ лфхъабзэр зэрэ Уры-сыеу щыреклокыгъ. Ащ пшэ-рыл шхъалэу илэр заом хэлэ-жыгъэхэм, мамырныгъэм фэ-банэхэзэ зыпсэ зыгъэтилыгъ-гъэхэм яшлэжэ дгъэлэплэныр, ныбжыклэу кээтэджыхэрэм ар икы фэдизэу зэхашыкыныр ары. Псэуплэу Шаумяным дэс-хэри «Мыклодыжышт полк» зыфилорэ лфхъабзэм чанэу хэлэжыгъэх. Хьатхьоху Рэ-щыдэ ишхъэгъусэ, икларэу Адам, икьорэлфхэу Заремэ-рэ Андзауррэ игъусэу ащ хэ-тыгъэх, ятэжэ плашэу ишлэжэ агъэлаплэзэ ныбжыклэхэр урам шхъалэм кырыкылауагъэх.

Хьатхьоху Рэщыдэ икларэ-хэм, ахэм кьаклэхъухабыгъэ сабийхэм Сэфэрбый аригъэшлэ-ным ишыпкэу пыл. Хэгъэгу зэошхом зэрэщызэуагъэм фэ-гъэхыгъэ кэбарэу зэхихы-гъэхэр икларэхэм кыфелуатэ, сурэтхэр арегъэлэгъух.

— Мамырныгъэ шылаклэр кытфидэзыхыгъэхэр тиныбжы-клэхэм ашлэн фэе, — ело Рэ-щыдэ. — Ыпсэ емыблэжыгъэу тищылэклэ нахышлэу хъуным фэ-бэнагъэхэр тыгу идгъэлынхэ, заом щыфэхыгъэхэм яшлэжэ дгъэлэплэн фэе.

ГЪОНЭЖЫКЪО Сэтэнай.

сым жьоныгъуаклэм и 7-м нэ-бгырэ мини 2-мэ къащыфызэлэ-хыгъэ саугъэтым я 56-рэ шхон-чэо полкым хэтэгъэ Хьатхьоху

фэзыгъэнагъэхэр зэрэфэшъуашэу зэрагъэлаплэхэрэр зэригуапэр ащ игушхыгъэ кыщыхыгъэщыгъ. — Сятэ зэрэхэклэдагъэр сы-

ЗЕКЛОНЫР

Яшлэныгъэхэмклэ зэнэкьокъугъэх

Тиреспубликэ зеклоном зыщегъэушъомбгъугъэ-ным фэгъээзэгъэ къулыкъухэм ялофшлэн ауужырэ илъэсхэм хагъэхъуагъ.

Джащ даклоу тичыплэ гъэ-шлэгъонхэмрэ тичылопс идэха-гъэрэ зэзыгъэлэгуэнэу Адыгейм кэклорэ цыфхэр кэзыщэкышты-хэм ягъэхъазырыни аналэ ты-рагъэты. Клэеджаклохэм зы-щыпсэухэрэ чыгум ыкли чы-плэм ибайныгъэхэр ясабыи-гъом кыщегъэжыгъэу ашлэнхэ фэе.

Ар кыдалыты, жьоныгъуа-клэм и 15-м республикэм зэлэ-хыгъэ зэнэкьокъоу зеклономрэ краеведениемрэ афэгъэхыгъэр апэрэу шырагъэклокыгъ. Зэнэ-кьокъум клэеджаклох хэлэ-жыгъэхэр, нэбгыри 120-рэ хъу-щтыгъэх, куп 17-у гоцыгъагъэх. Ахэр кьалэхэу Мыекъуапэ, Адыгэкьалэ, Кошхъэблэ, Тэху-тэмыкьое, Теуцожь ыкли Мые-

кьопэ районхэм кьарыкыгъэ командэхэм ахэтэгъэх.

Мыщ фэдэ зэнэкьокъур зэхэ-щэнэу ыкли клэщакло фэхъунхэу тезыубытагъэхэр клэпцыххэм гъэсэнэгъэ тедзэ языгъэгъотырэ Гупчэу Адыгэ Республикэм итым ипащэхэр арых. Гупчэм ипащэ игуадзэу Папанов Алек-сандр Иван ыкьом зэнэкьокъур зэрэклауагъэр кытфилотагъ.

— Зэнэкьокъур апэрэу зэ-хэтэгъагъ. Ар мыпсынклагъэми, хэлэжыгъэ пстэуми агу ри-хыгъ. Лфхъабзэм лъэныкыуи-тлэу кызэдедгъэуытыгъ — зе-клономрэ краеведениемрэ. Мы-хэм афэгъэхыгъэу клэедджа-клохэм программэ клэклхэр еджаплэхэм ащызэрагъашлэх.

А. Папановым кызэрэхыгъэ-

щыгъэмклэ, клэеджаклохэр купитлоу гоцыгъагъэх, я 8 — 10-рэ классхэм арыххэмрэ я 5 — 7-рэ классхэм ащеджэ-хэрэмрэ. Зэнэкьокъур мэфэ реным зыщыкылауагъэр Мыекъуа-пэ узэрэдэклэу сэмэгубгъум-клэ шылэ мээ-паркыр ары. Клэ-еджаклохэм гъэцэклэн зэфэ-шхъафэу 20 фэдиз зэшлэхын фэагъэ.

— Гъэцэклэнхэр зэтефыгъа-гъэх, — кьелуатэ А. Папано-вым. — Чыплэу зыдэщылэхэр зыфэдэр къагъэнэфэныр, кы-шхъэм кыщыкылахэрэм ацлэхэр кыралонхэр ыкли ахэр псауны-гъэмклэ шынагъохэм зэхафы-ныр, лъэаплэхэм тэрэзэу адэ-клоенхэр ыкли кыахыжынынхэр, купэу зэхэтхэу мэзым кыща-кылахьаныр, нэмыкхэри ахэм ахахъэщтыгъэх.

Адыгейм итарихъ, ичылопс, ичыплэ зэфэшхъафхэм афэ-гъэхыгъэ упчлэхэм клэлэхэм джэуапхэр кьаратыжыгъэх. Мэ-зым язэрар рамыгъэклэу машо цызэклагъэнэныр, ежэ-ежырэу щэджэгъуашхэр агъэхъазырыныр ныбжыклэхэмклэ гъэшлэгъоныгъэ.

Клэлэцыххэм, ахэм адэ-лэжыгъэхэм илофышхо ашлагъ,

зэнэкьокъум дэгъоу зы-фагъэхъазырыгъ. Мэфэ реным мэзымрэ кы-шхъэмрэ ахэтэгъэ клэ-лэеджаклохэм лфхъа-бзэр агу рыхыгъэу зэ-бгырыкыжыгъэх.

Зэфэхысыжыгъэ ашы-гъэхэм кызэрагъэлэ-гъуагъэмклэ, клэлэ на-хыжыгъэр зыхэхэхэрэ купхэм ащыцэу кьалэу Мыекъуапэ кыкыгъэм апэрэ чыплэр фагъэ-шъошагъ (зыгъэхъазы-рыгъэр О. Давыдовар ары), ятлонэрэр — Мы-екьопэ районым щыц-хэм (К. Лебедевыр), ящэнэрэр — клубэу «Верти-каль» (Е. Туз) ахыгъэх.

Ятфэнэрэ-яблэнэрэ классхэм арыххэр зыхэтэгъэхэу купхэу зэнэкьокъугъэхэм я 22-рэ Мые-кьопэ гимназием щеджэхэрэр ащытекылауагъэх (Л. Егоровар), Теуцожь районым кыкыгъэ-хэм ятлонэрэ чыплэр аубытыгъ (Б. Пэнэштур), Мыекъуапэ ихашыпкылыгъэ куп ящэнэрэ хъугъэ. Теклоныгъэр кыдэзы-хыгъэхэм дипломхэмрэ шлухаф-тынхэмрэ аратыжыщтыгъ.

— Зеклономрэ краеведени-емрэ афэгъэхыгъэ республи-кэ зэнэкьокъухэр илъэс кэс зэхатцэхэзэ тшынуэу зэдэтшта-гъэ, — кытилуагъ А. Папа-новым. — Районхэр зэкларэ ащ кыхэдгъэлэжынынхэу тыфай. Ащ фэдэ зэхэхэхэм тисабыйхэм тичыгуи, тисаугъэтхэри, чыплэ дахэхэри шлэу алъэгъунхэмклэ яшлэуагъэ кьэклэшт. Тапэклэ зеклоном фэцагъэ хъуштхэри кьахэкыштыгъ.

(Тикорр.).

А мафэм Мае ыпсэ лъэпэрэпагъ...

**Пчыхалыкыуае ипшэшъэ пугъэу, ильэсы-
бэрэ гуманитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ респуб-
ликэ институтым Iоф шызышIагъэу Джэндэрэ
Мариет ишIэжъ фэгъэхьыгъэ шIэныгъэ кон-
ференцие бэмышIэу а кыуаджэм шыIагъ.**

Иофтхьабзэр псэлъэ клэкIыкIэ кызылэуихыгъэ гурыт еджапIэм ипашэу МэщIэкIэ Хъарыет кылыуагъ республикэм ишIэныгъэлэжхэр кызырафэкIуагъэхэр, Мариет ишIэжъ фэгъэхьыгъэ шIэныгъэ конференциер ар кызылэуихыгъэ, зыщапIугъэ ячылэ зэрэщырагъэкIокIырэр зэрагопэшхор. Нэужым гуцылэр ащ фигъэшIошагъ Теуцожь районым инародрнэ депутатхэм я Совет итхьаматэу Пчыхалыкы-
кыо Аюбэ.

— Пчыхалыкыкыое гурыт еджапIэр кызылэуихыгъэхэм адыгэ лъэпкыым ищытху языгъэлогъэ цыф гъэсэгъэхохэр бэу кыахэкIыгъэх. Ахэм ащыщ непэ шыкызыфэкIогъэ Джэндэрэ Мариет. Сэ сшъхэкIэ Мае (ары ренэу тызэрэджэщыгъэр) дэгъоу сшIэщыгъэ. Тызыхъэблагъ, тигъунэгъугъ. Мары янэу Гошнагуи, ышыпхуэхэри шысхэщ, зытетыр къэслон: Мае кызылэуихыгъагъэр унэгъо лужбоу,

лэжыакоу, тичылэкIэ анахъ кыахэбгъэщымэ, шысэтехыпIэ пшымэ хуэнэу шытыгъ. Ежъ пшэшъэжъые чэфылэ Iушэу, нэутхэу, оредыр икласэу къэтэджыгъ. Лъэшэу тигуапэ шылагъэмэ, ыныбжъ ильэс 60 зы-
щыхуштыгъэм ехуэлэу шIэныгъэ конференциер Пчыхалыкыуае зэрэщызэхэщыуагъэр, осэшхоу фэшъушырэр тиныбжыкIэхэм зэражъугъэлэжъугъэр. Тхьашъуегъэпсэу экIэ кыэкIуагъэхэм, Тхьэм хьаркIэ, гушIогъо IофкIэ нахыбэрэ шыкытхегъахъэх.

Гуманитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ республикэ институтым ипашэ игуадзэу Пэнэшъу Аскэр кылыуагъ: «ТIэкIу шIагъэ Мариет кызылэуихыгъэжъыр, ау ар коллективым шыгъупшэу, игугъу институтым щамышIэу кыыхэкIырэр. Цыфмэ «Шымылэжъым игугъу ашIыфэ кытхэт» аIо. Арышъ, Мае идунэе ыхъожыгъэми, илофшIэ-
кIагъэкIэ, илокIэ-шыкIагъэкIэ, ыпсэкIэ кытхэт, тцыгъу-

пшэрэп. ШыушIагъэр Iодырэр. Ымакъэ дахэу, культурэшхо хэлъэу, нэгъушIоу, чэфылэу, IофшIэклэушхоу, гулътэшхо иIэу, адыгэгъэхэу зэрихъэу, ыпэкIэ чыжъэу пIэу, ылэжъурэм нахыбэ кыгурылоу шытыгъ. Лъэпкыым фэгумэкIыгъэ, щэлэфэкIэ хьалэлэу фэлэжыагъ, Сирием, Тыркуем ащылагъ, IофшIэжъэхэу кыгъэнагъ, оредхэр ыусыщыгъэх, кыло-
щыгъэх. Оредыжхэр, таурыххэр ыгъошIыгъэх. Адыгэ культурэм хахъо ригъэшIыным пылгыгъ, шылагъэмэ, тапэкIэ IофшIэнышхохэр зэшIуихы-
щыгъэх. Мариет тцыгъупшэ-
тэп. Джары непэ институтым кычIанэрэ хъатэ шымылэу Пчыхалыкыуае тыкызкIэ-
кIуагъэр, янэ, ышыпхуэхэм, ыкшош-Iахылхэм такызкIы-
хэхагъэр».

Институтым кыкIыгъэхэр нэбгырэ зыбгъупшI хуштыгъэх. Ахэм темэ зэфэшъхьафхэмкIэ докладхэр шIэныгъэ конферен-

цием кыышашIыгъэх. Мае ипсэукIэ-зекIуакIэ, илофшIа-
кIэ, игукIэгу, исэмэркыгъэу, иорэд кыэлукIэ... зынэмысыгъэхэ шыIэп.

Филологие шIэныгъэхэмкIэ докторэу Цуекыо Нэфсэт — «Джэндэрэ Мариет цыф дэгъугъ, шIэныгъэлэжыгъ, ныбджэгъушIугъ», Гъубджэкыо Марат — тарихъ шIэныгъэхэмкIэ кандидат — «Творческий путь ученого», филологие шIэныгъэхэмкIэ докторэу, АКъУ-м ипрофессорэу Унэрэкыо Рае — «Адыгэ фэлэфшIэ IорIуатэм епхыгъэу Джэндэрэ Мариет ылэжыгъэр», филологие шIэныгъэхэмкIэ кандидатэу Тэу Нуриет — «Хъарамыгъэр зиджэгъогъэ шIэныгъэлэжъ», филологие шIэныгъэхэмкIэ докторэу Гыш Нухъэ — «Джэндэрэ Мае непи кытхэт» — мыхэр ыкIи нэмыкIхэр зышъхэ доклад гъэшIэгъонхэр кыа-
шыгъэх.

Джэндэрэ Мае ицIыкIугъом кыщегъэжыагъэу шыIэныгъэу кыкIугъэр фильм шыгъэу кыагъэлэжъагъ. Ащ еплъы-
хэзэ бэмэ анэпсыхэр кыа-
шIокIуагъэх, янэрэ ышыпху-
рэ IаплI зэрашэкIыгъэу шъэ-
фэу зэрэгъыхэрэри тлэгъугъэ. Мае кыуыгъоижыгъэ оредым

игушIыгъэр хэтэу «Кушъахпх» зыфилорэм шыщ пычыгъо клэлэеджакIохэм кыагъэлэжъагъ. Ыусыгъэ оредри кы-
Iозэ, залым чIэсхэри де-
жъыухэзэ, ымакъэ зэхыта-
гъэхыгъ.

Ащ ыуж Джэндэрэ Мариет иунэкъошхэу, IофшIэным иветеранэу Юсыфрэ Адыгэ-
кыалэ иветеранхэм я Совет итхьаматэу Мосэрэ Мае ишIэжъ фэгъэхьыгъэ шIэныгъэ конференцие зэхэзышIагъэхэм, хэлэжыагъэхэм зэрафэразэхэр кылыуагъ.

Теуцожь районым иадминистрацие ипашэу Хъачмамыкыо Азмэт ыцIэкIэ кыэгъушIагъ ащ игуадзэу Бэгъушъэ Борисэ ыкIи АРИГИ-м ипашэхэм, илофышIэхэм зэрафэразэхэр кыа-
рилуагъ, район администрацие ищытху тхылхэр аритыгъэх Унэрэкыо Рае, Гыш Нухъэ, Тэу Нуриет, Нэхэе Саидэ. Джащ фэдэу Пчыхалыкыо Аюбэ районым ина-
роднэ депутатхэм я Совет ищытху тхылхэр аритыгъэх АРИГИ-м, Пэнэшъу Аскэр, ГыкIэлI Зухра, рэзэныгъэ тхылхэр — Цуекыо Нэфсэт, Гъубджэкыо Марат, ШэкIо Мирэ, Шъхьаплэкыо ГычIыпсэ.

ИкIэухым шIэныгъэ конференцием хэлэжыагъэхэр Мариет зыдэлъ кыахалэм кIуа-
гъэх, шъхьарытыгъэх, фэшъы-
гуагъэх, кыагъагъэхэр клэралъ-
хьагъэх, шIу-кIэ, дахэкIэ агу кыагъэкIыжыгъэ, Алахьым джэ-
нэт лъаплэр кыфигъэшъо-
шэнэу фэлъэлуагъэх. А зэ-
пстэур Мариет ыпсэ цыкIоу ашъхьарытыгъэм зэхышIагъ.

НЭХЭЕ Рэмзэан.

Медсестра шъхьалэхэр зэнэкъокъугъэх

**Адыгэ республикэ клиническэ сымэд-
жэ-
щым зэнэкъокъоу «2016-рэ ильэсым
имедицинскэ сестра анахъ дэгъу» зыфилу
шыкIуагъэм икIэуххэр зэфахысыжыгъэх.
Ащ текIоныгъэр кыщыдихыгъ урологи-
ем-
кIэ отделением имедсестра шъхьалэу Анна
Стульская.**

Ильэс къэс зэхашэрэ зэнэкъокъум нэбгырэ 14 хэлэжыагъ. Иофтхьабзэм мурадэу илагъэр — гурыт гъэсэныгъэ зилэ медицинэ специалистхэм IэлэпIэсэныгъэ, яухъазырыныгъэ хэгъэхъогъэныр, IэзэнымкIэ шыкIа-
кIэу кыежыагъэхэр икыу фэдизэу зэрагъэфедэшъухэрэр уплэкIугъэныр, ялофшIэн имэ-
хъанэ зыкыгъэлэтыгъэныр.

Нэбгыри 9 зыхахъэщыгъэ жюри (врач шъхьалэм игуадзэу Псылушъо Людмилэ ипэ-
цагъ) осэшIу IэзакIохэм афи-
шыгъ.

Ылэрэ ильэсхэм афэмыдэу, мыгъэ зэнэкъокъум хэлэжъэ-
нэу шытыгъэр медицинэ се-

стра шъхьалэ закъохэр арых. Зэнэкъокъур едзыгъуиплэу зэтеуыгъагъ, «Лицом к па-
циенту» зыфилорэр шъхъэу ила-
гъ. Иофтхьабзэр зыгъэхъа-
зырыгъэхэм екIолIэкIэ гъэ-
шIэгъонхэр кыфаугупшысы-
гъэх.

Апэрэ едзыгъом теоретиче-
скэ Iахыр хиубытагъ. Шъхьадж
зылут отделением исымэджэ
хылыгъэхэм узэрадзекIощт
шыкIэм ишэпхъэ гъэнэфагъэ
кыгъэхъазырынэу шытыгъ. Ар
ильэс псаум кыкIоцI атхыгъ. Я-
тIонэрэ едзыгъом прак-
тическэ шIэныгъэу медсест-
рахэм алэкIэлымкIэ заушэ-
тыгъ. Ящэнэрэм делопроизвод-

ствэр зэрашIэрэр кыагъэлэжъа-
гъагъ. Нэужым отделением
Iут сестрахэм ялофшIа-
кIэ уасэу фашIырэр зыфэдэмкIэ сым-
аджэхэм яупчIыгъэх.

Анахъ дэгъоу кыыхахыгъэ
медсестра шъхьалэу Анна
Стульская джырэблагъэ зы-
Iудгъэклагъ. Бзылфыгъэ нэ-
гушIом фэдгъэзэгъэ упчIэхэм
джэуапхэр кыаритыжыгъэх.

— Гуахъо хэзгъуатэу зэ-
нэкъокъум сыхэлэжыагъ, —
кыелуатэ ащ. — Хэлэжъэ-
гъэ пстэуми IофшIэнышхо
ашIагъ, лъэшэу егугъугъэх.
Мыгъэрэ зэнэкъокъур тIэкIу-
кIэ ыпэрэхэм атекIыштыгъ. Нахъ
гъэхъылагъэу шытыгъэми, ти-
лофшIэн кыхимыубытэрэ гъэ-
цэкIэн хэтыгъэп. Сэ сизакъоу

текIоныгъэр сшъхэ фэсхы-
жырэр, сызхэт купми дэгъоу
зыкыгъэлэжъагъ.

СигушIыгъэу кызырэхигъэ-
щыгъэмкIэ, IофшIэным егугъун-
хэмкIэ, Iэзэным ылэныкыокIэ
кыежъэрэ шыкIа-
кIэхэм алы-
хъунхэмкIэ, ахэр икыоу кызы-
лэклагъэхъанхэмкIэ фэдэ зэ-
нэкъокъухэм мэхъанэ яI. Ежъ
илофшIагъэу ытхыгъэр пиело-
нефритыр кызызэуырэ сым-
аджэм узэрэдзекIощтым фэ-
гъэхыгъагъ.

Аннэ зилофшIэн шIу зы-
лэгъоу, ащ гуахъо хэзы-
гъотэрэ цыфхэм ащыщ. Ап-
шъэрэ категории зилэ IофышI.
2002-рэ ильэсым Мыекъопэ ме-
дицинэ колледжыр кыуухыгъ.
Нэужым Краснодарскэ мун-

ципальнэ мединститутэу мед-
сестрахэм апшъэрэ гъэсэныгъэ
зыщызэрагъэгъотырэм щеджагъ,
интернатурэри ыкIугъ. Исэнэ-
хъат Iоф зыришIэрэр ильэс
14 мыгъэ мэхъу. Апэ шъобж-
хэмкIэ отделением Iутыгъ. Джы
зыдэщылэм медсестра шъхьалэ
ящыкIагъэу кызырагъэблагъ-
гъэм, кыэкIуагъэу илэсцитф
хуыгъэ илэнатIэ зигъэцакIэрэр.
Ар кызырэдэхъурэм ишы-
хъатэу шытху тхылыбэ кы-
фагъэшъошагъэу иI.

Аннэ медсестра анахъ дэгъоу зэралытагъэм лъэшэу
рэгъушхо.

— СыгукIэ сызыфэщэгъэ сэ-
нэхъатым Iоф рысшIэн амал
зэрэсилэм, — кыелуатэ Стуль-
ская, — ар кызырэдэхъурэм
сырыраз. Жюрием осэшIу кыс-
фиши, апэрэ чыплэр кызырэдэ-
сфэгъэшъошагъэм кIо-
чIа-
кIэ кысцитыгъ. Шытху
тхылэ закъо кысцитыгъэми,
сыщыгушIукIынэу шытыгъ, ау
мыгъэ, ыпэрэ ильэсхэм афэ-
мыдэу, шIухъафтын лъаплэ-
хэмкIэ тагъэшIуагъ. Сэ си-
лофшIэнкIэ сищыкIэгъэ дэдэу
шытыгъэ ноутбук кыистефагъ.

Адыгэ республикэ клиниче-
скэ сымэджэщым иврач шъхьа-
лэу Чэужъ Нателлэ медицинэ
сестрахэм язэнэкъокъу хэлэ-
жыагъэхэр ыгъэгъушIуагъэх. Ха-
гъэунафыкIырэ чыплэхэр кы-
дэзыхыгъэхэр ахыцэ шIухъаф-
тынхэмкIэ кыыхагъэщыгъэх.

(Тикорр.)

Сурэтым итыр: **Анна Стуль-
ская.**

Тезыхыгъэр Iэшынэ Астпан.

ГЪАШЭР ЫКИ ЦЫФЫР

Хабзэр — гъуазэ

Тыркуем щыпсэурэ
тильэпкъэгъоу Лъэцэрыкъо Нахыт
итхылъыклэ ехылаагъ

Щыф лъэпкъ пэпчэ ежъ ишэн-хабзэ, игъэпсыклэ-шыклэ зыми хэмыкълуагъу ил ыкли зэрилъэкълэу ахэм атетгъу мэпсэу. Тыхдэрэ чыналъэ щыпсэурэ адыгэхэми яхабзэ, язеклэ-шыклэ, язэхэтыклэ-зэфыщытыклэ шэнхэр къызэраухъумэщтхэм аналэ тырагъэты. Ащ ищысэ шыпкъ Тыркуем щыпсэурэ адыгъу, бизнесменэу Лъэцэрыкъо Нахыт (Serbes) «Хабзэр сигъогоу къэсэхы» цлэу зыфишылъыгъэ тхылъыр ытхыныр ыкли къыдигъэкълэ-ныр къызэхкълыгъэу сэ слытэрэр.

Тхылъыр мы илъэсым, 2016-м, мээам Тыркуем къыщыдэкълыгъ, зэлэкълэ хъазыр, редакторыр — Пчэнлъэщы Мамдыхъу. Лъэцэрыкъо Нахыт илофшлагъэ купкли, шъуаши ригъэгъотыныр, къылотэрэ хъугъэ-шлагъэхэм ащыщхэр сурэтхэмклэ къыгъэ-шыпкъэжыныр дэгъоу зэшуйхыгъ. Джы тлэкълэ мыщ дэжъым зэпыуплэ сшынышъ, тхылъыр зытхыгъэм ехылаагъэ гуцылэ клэкълэ къэсшышът.

Лъэцэрыкъо (Serbes) Нахыт 1945-рэ илъэсым Тыркуем ит къалэу Адапазар къыщыхъугъ, еджагъ ыкли гъэсагъэ. Ыужыклэ Урысыеми щеджагъ. Ау къэбарым фэдэу шылэныгъэр псынклэп, ащ уигъогу щюгъотыфэ, ухэтми, маклэп пщэ-чынэу, зэхэпшэнэу хъурэр. Нахыт иапэрэ лофшлэн лъэбэ-къухэр ышлынхэмклэ анахъ къыффедагъэр (тызэрэщыгъоза-гъэмклэ) дэн сэнэхъатыр ары, ащ ыужылоу дэкълэ-бзэкълэ къулайныгъэри ылэ къыригъахы, шуклаерэ лэжъагъэ. Шылэныгъэм фэблэу, гупсэфыгъо имы-лэу упсэуным илэ хэкълэплэ-шлухэм яусагъ ыкли къыгъо-

тыгъ — тыжын-дышъэ пкъыгъо-хэм (мыжъо лъаплэхэм) япхы-гъэ сатыушхом ар фэгъзагъ. Мыхэм яцэн-щэфын гъэзе-клонклэ амалышхохэр лэкълэхэ хъугъэ.

Нахыт илофышхоу зыфэгъзагъэм имызакъоу, шушлэ-ныри дэгъоу физэшлэоклы. Ежъ къызэрыхъухъагъэу, къызэры-тэджэгъэ Тыркуем ит чыла-гъохэм мэщытхэр, клэлэцлыкълэу ыгъыплэхэр, еджаплэхэр щаригъэшлыгъэх. Тыркуем и Президент ащ фэдэ гупыкл-лофшлагъэм ифэшъошэ уасэ къыфишылъыгъ, тырку къэралыгъом ишлухъафтын инэу бгъэхалъхэ къыфигъэшъошагъ. Ащи изакъоп, Нахыт Тыркуем ис сабий ибэхэм лэпылэгъушхо зэрафэхъурэр алъэгъуи, ащ паеклэ Дышъэ медаль къыратыгъ.

Лъэцэрыкъо Нахыт я 90-рэ илъэсхэм ичлыгужъ хэкужым лъэгъунлъэгъу къэклогъагъ. Сэ сшъхэкълэ дэгъоу къэсэ-шлэжы (ащ дэжъым Адыгэ хэку тарихъ музейм сырина-учнэ лофышлэ шхъэлаагъ), лы хъаклэм Адыгеимклэ экскур-

сиер фэсшыгъагъ. Плэпсэ къежъаплэ узыфещэба, узыщы-шым хэт фэдэ хъуна?! Гъо-гур лухыгъэ зыхъугъэ уж Нахыт иунэкъошэу, зэлъашлэрэ пщынэо лэлэсагъэу Лъэцэ-рыкъо Кимэ дэжъи къаклоу хъугъэ, хэкужыр ышлагъ, лэ-хылхэр къыгъотыжыгъэх. Игуапэу Къэбэртэе-Бэлькъар Республикэм икъэлэ шхъагъэу Налчыки зышигъэпсэфэу, илофхэри щыкълэгъэкълэу хъугъэ. Тхылъым къыдэхъэгъэ сурэт зэфэшъхъафхэм — Лъэцэры-къор, Къандур Мухъадин ыкли нэмыклэ лы гъэсагъэ ахэсэу тэлэгъу; Лъэцэрыкъо Нахытрэ Къэбэртэе-Бэлькъар Республикэм и Лышъхъагъэу Къанэкъо Арсенрэ мары дахэу зэкълэ-рытыхъ. Лъэцэрыкъом Адыгэ-черкес Ассоциацием изэтэгъ-уцон-зэтэгъэлпсыхъанклэ лофы-шхоу ышлагъэм ыкли мылкъуклэ лэпылэгъу къызэрафэхъугъэм пае Рэзэныгъэ тхылъэу гуцылэ фэбэхэр зэрытхагъэу ритыгъэр нэклубгъом ащыт ит. А зэкълэми Нахыт Serbes (Лъэцэрыкъор) лы луш инэу, гуклэгъу-гупыклэ ыкли лъэпкъ шульэгъу зилэу зэрэщытыр къаушыхъаты.

Нахыт унагъо ил, быни 4 ыплугъ, ылэжыгъ, джы ахэр зыныбжъ икыгъэ цыфых, къэ-ралыгъом фэлажъэх, сабийхэр аплух, ялэпкъ лъапси зэралъэкълэу къагъэгъунэ. Лъэцэ-рыкъом пхорэльф нэбгырий фэдиз ил, арышъ, адыгэ лэкълэу чыгым зеубгъу.

Акълэу зилэ цыфым инасыпи егъоты, игупшыси пкъы ешлы. Нахыт илъэсхэм къахихыгъэ пстэур ары тхэн лофыр къэз-

Нахыт илофышхоу зыфэгъзагъэм имызакъоу, шушлэныри дэгъоу физэшлэоклы. Ежъ къызэрыхъухъагъэу, къызэрытэджэгъэ Тыркуем ит чылагъохэм мэщытхэр, клэлэцлыкълэу ыгъыплэхэр, еджаплэхэр щаригъэшлыгъэх.

гъэушыгъэр. Лы лушым зэхышлагъ мыкълэдыжыштыр тхыгъэ гупшысэр арэу зэрэ-щытыр. Гъэшлэ гъогуанэм ры-клогъошлуа, удэмыхэу, умы-фыкъоу, пшъхэ лэтыгъэу? Ухэхэсыным къекла утхамы-клэныр? Хъауми, зыфырикъу-жырэ цыфым гъогу занклэ зэригъотырэр, инамыс лэты-гъэу игъашлэ зэрэрыклорэр клэгъэтхымэ шлоигъуагъа? Сенэгъуе, аужырэ гупшысэр къыухъумэу, тхэным зыриты-гъэкълэ.

Нахыт
итворческэ
гъогу

Тхылъыклэу «Хабзэр сигъогоу къэсэхы» е «Сэ сигъогур хабзэ», зыфилорэр сапашъхэ ил. Гуапэ хъурэр, адыгэр Чыгужыым пэчыжъэу, ащ къымыхъухъагъэми, лъым хэлъыр къыхэкълыжъэу, ащ ымыгъэгупсэфэу, лъыклоу, клэгълэу, факлоу къызэрэрыклорэр ары. Я 3-рэ ллэужэу Тыркуем къыщы-хъугъэу, щеджагъэу, цаплугъэми, иадыгэ хабзэ ежырыклэ гъуа-зэу, лъаплэгъу зэрилэр тхылъым купклэ фишылъыгъ.

Мыщ ыпэкълэ къыдигъэкълыгъэ тхылъхэри илэх: «Дэкълэ-бзаклор сьдэушгъэу бай хъугъа?», «Тарихым хэт адыгэ къумалхэр» — мы тхылъыр Тыркуем къумалклэ щалъытэгъэ адыгэхэу, ау ар зимыхъакъхэм афэгъэ-

хыгъ; «Хабзэ» ылоуи къыди-гъэкълыгъ, «Шыпкъэныгъэм ты-лъыклозэ...» цлэу зыфишылъыгъэр ыкли мы тхылъыклэр ятфэнэр. Псаумэ, авторым джыри тхылъыклэ гъэшлэгъонхэр къылэкълэ-кълыхэу къытщэхъу.

Тхылъыклэм
игъэпсыклэ

Н. Лъэцэрыкъом итхылъыклэу «Хабзэр сигъогоу къэсэхы» зыфилорэр шхъи 7-у зэхэт:

Апэрэр: хабзэм ифилосо-фие лъапсэхэр;

Ятлонэрэр: шэн-хабзэхэр, зэхэтыклэ-шыклэхэр, гъэпсыклэ шапхэхэр;

Ящэнэрэр: хабзэм шэпхъа-клэу илэ хъугъэхэр;

Япллэнэрэр: хабзэм тетэу щылэ цыфхэр;

Ятфэнэрэр: щылэныгъэ гъэ-заплэхэр: сигъогоу, симурад;

Яхэнэрэр: тхаклом ищылэкълэ къыхэхыгъэ щысэхэр;

Яблэнэрэр: зэфэхъысыжъ гушылэр.

Тхылъыр тыркубз къызэрэ-дэкълыгъэр, дэгъугъэ адагъабзэкълэ зэдэкълыжыгъэ хъугъэмэ, ащ тхылъым нахъ тхылъеджабэ ригъэгъотын къодьер арымы-рэу, ежъ авторэу Лъэцэрыкъо Нахыт илъэпкъ лъапсэу ады-гэхэм ашлэнымклэ ишлуагъэ къэклонэу, ежъ тхакломи нахъ зыкыригъэлэтынэу сепллы.

МАМЫРЫКЪО
Нуриет.

Цыфхэм агу рихыгъ

Культурэм и Унэу Джэджэхъаблэ дэтым илофышлэ-хэм мы аужырэ уахътэм лофшлэнхэр нахъ гъэшлэ-гъонэу щызэхашхэу аублагъ. Ар зыхъугъэр клу-бым ипашэу Тыгъужъ Руслъанэ дэлэжъэнхэу Бэр-эдж Светланэрэ Тхьаркъохъо Мыхъамодэрэ зы-рагъэжъагъэхэм ыуж. Ащ фэшыхъат Теклоныгъэр къызыдахыгъэр илъэс 71-рэ зэрэхъугъэм фэгъэ-хыгъэ мэфэкълышхом зызэрэфагъэхъазырыгъа-гъэр, зэрэрагъэкълэыгъэр.

Джэджэхъаблэ чыплэ коим итхъаматэу Хъэшхуанэкъо Мы-хъамэт къызэрэтилуагъэмклэ, апэ Клыкълэ Юсыф зипэщэ гу-рыт еджаплэм иклэлэеджакло-хэм ятэжъхэу, акъош-лахыплэхэу заом хэлэжъагъэхэм, щыфэ-хыгъэхэм ясурэтхэр алыгъхэу къоджэ гупчэм ит саугъэтым къеклолаагъэх. Клэлэкълэ дэдэ-хэу пый мэхъаджэм жэхыхъэ-

хэзэ зыпсэ зытыгъэхэм ацлэ-алъэкъуацлэхэр ахэм атетха-гъэх.

Мыщ дэжъым щызэхашхэу шлэжъ зэхыхъэм хэлэжъагъэх зэо клыбым шылагъэхэри, лоф-шлэным иветеранхэри, гурыт еджаплэм, лофшлэплэ зэфэ-шъхъафхэм ялыклэхэри. Ащ къышыгушылагъэх Хъэшхуа-нэкъо Мыхъамэт, Блэнэгъэпцлэ

Хъамидэ, Клыкълэ Юсыф, Хъут Якъубэ, нэмыклэхэри. Фэхыгъэ-хэм афэшъыгуагъэх, саугъэ-тым къэагъагъэхэр клэралъхъа-гъэх.

Нэужым Теклоныгъэр къы-зыдахыгъэр илъэс 71-рэ зэрэхъугъэм фэгъэхыгъэ шлэжъ зэхыхъэм къеклолаагъэхэр куль-турэм и Унэу рагъэблэгъагъэх. Мэфэкълэ зэхыхъэр зэрицагъэ Бэрэдж Светланэ. Ащ ипэ-ублэ псэлъэ клэкълэ ыуж гушылэр ритыгъ чыплэ псэуплэм иад-министрацие ипашэу Хъэшхуа-нэкъо Мыхъамэт. Хэгъэгу зэ-ошхоу тикъэралыгъо инэбгы-рэ миллион 30 фэдиз зыхэ-клогъагъэм итхъамыклагъо зэ-химышлагъэу тикъуаджэхэм зы унагъуи къызэрадэмыкълыгъэр ащ къылуагъ. Типсэуплэхэм адэ-сыгъэ клэлаклэхэм къащегъэ-жъагъэу нахыжъхэм анэсы-

жъэу зэуаплэм лухъэгъагъэх. Чылэхэм къадэнэжыгъагъэхэр бзылфыгъэхэр, нэжъ-лужхэр, зыныбжъ имыкълугъэхэр ары-гъэх. Зэо клыбым шылагъэхэри тхъагъэхэп. Ахэм акълуацлэкълэ губгъо лофшлэнхэр агъэцэклагъ, зэуаплэм щылэхэм ящыклагъэр къалэжыгъ, пыир зэхэкътэ-гъэным, Теклоныгъэр къыдэ-хыгъэным цыкълуи ини фэлэ-жъагъ.

Ащ пыдзагъэу мэфэкълышхом-клэ къафэгъушлэу, культурэм и Унэу шылажъэхэрэм ялоф-шлэн нахъ зэрагъэлъэшыгъэр къылуагъ, ар къоджэдэхэм зэрыгъопэшхор къыхыгъэщыгъ. Тикъэшлэокло ансамблэ райо-ным ипэрытхэм ахалыгъэ хъу-гъэ. «Звездочки Адыгеи» зы-филорэ зэнэкъокъоу районым щырекълэыгъэм дэгъоу хэлэ-жъагъэхэу Хъоклон Аидэ, Мы-гухэу Самирэрэ Изабеллэрэ, Бэрэдж Анжелэ цытхъу тхылъ-хэр Тхьаркъохъо Мыхъамодэ аритыгъ.

Мэфэкълэ концертыр къызэлэуи-хыгъ Пэнэжыкълэуае къыкълэуае оредыло ансамблэу «Оред» зыфилорэм. Ансамблэу «Сэтэ-най» зыцлэм «Катюшэр» къы-зыхедзэм, залым члэхэр де-жъыугъэх. Бэрэдж Анжелэ, Мыгу Изабеллэ, Хъоклон Аидэ, Мыгу Самирэ оредхэр агъэ-жынчыгъэх, бэрэ лэгу афы-теуагъэх.

Джащ фэдэу концертым хэлэжъагъэх Маргарита Егоро-вар, Джэндэрэ Азмэт, Лыбзыу Даринэ, Бэрэдж Анжелэ.

Мэфэкълэ зэхыхъэм къеклола-гъэхэм лъэшэу агу рихыгъ, дахэу пэгъоклыгъэх яныбжы-клэхэр зыхэтхэ ансамблэу, зэ-хашэгъаклэу «Нарты» зыфило-рэм. Ахэм «Удж хъураер», «Зэфаклор» дахэу къашыгъэх, лъэшэуи лэгу афытеуагъэх.

Концерт ужым лофшлэным иветеранхэр, зэо клыбым шы-лагъэхэр, хабзэ зэрэхъугъэу, ахъэклагъэх.

НЭХЭЕ Рэмзан.

Кавказ заор зауыхыгэр ильэси 152-рэ хьугъэ

(Икълэх).

Зэдэгущылэгъухэр

Адыгэ Хасэм итхьаматэу Лымышцкьо Рэмэзан урымхэм, къэндзалхэм яобщественнэ купхэм япашэхэу Аристотель Спиридовымрэ Алям Ильясовымрэ гуцылэгъу афэхьугъ, нэмыкл общественнэ организациехэм ялы-клохэри зэдэгущылэгъухэм ахэлэжьагъэх. Адыгеим и Лышхьэу Тхьаклушынэ Аслъан, Парламентым и Тхьаматэу Владимир Нарожнэм, нэмыкл хэбзэ къулыкъушлэхэм шлэжэ зэхахьэм къэ-кыагъэхэр алуагъэх. Ягупшысэхэр анахьэу зыфэгъэхьыгъагъэхэр мамыр псэуклэм игъэ-пытэн тапэкли зэрэпылщтхэр ары.

Урам шхьалэм кырыкыагъэх

Мамырынгъэм игъэпытэн фэгъ-хыгъэ тхыгъэхэр ныбжьыкълэхэм алыгъых. Адыгэ быракъэу жьогъо 12-р кызыхэлыдыкырэ зыхьы-хэрэм апкхэр ищыгъэх, апэрэ сатырхэм ахэтых. Къэшкыло клэлэцкыкы купэу «Абрекхэр» зэкълэм апэ ит. Адыгэ шъуа-шэхэр ащыгъых, лъэгъупхьэх. Художественнэ пашэу Тхьаклу-мэщэ Налбек кызырэткыагъэу, зэхахьэм клэлэцкыкыхэр гуклэ фэхьазырых. Лъэбэкъоу урамым щашлэрэ пэпчэ тарихьым инэ-клубгъохэр кышалауатэу тэлъытэ.

Тиреспубликэ и Лышхьэу Тхьаклушынэ Аслъан, Адыгеим и Парламент и Тхьаматэу Владимир Нарожнэр, зэхэагъэхэм ащыщхэу Шхьэлэхэу Аскэр, Лымышцкьо Рэмэзанэ, Шхьап-лъэкьо Гъучлпсэ, Къулэ Мы-хьамэт, нэмыклхэри апэрэ са-тырхэм ахэтэлъагъох.

Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахи-мэ ыцлэ зыхьырым иартист цлэ-рылохэу Пэрэныкьо Чатибэ, Ку-кэнэ Муратэ, театроведэу Шхьапплъэкьо Къэсэй зэхахьэм мэхьанэу ратырым кышагъэщы-рэр тимыльпкъэгъу нэбгырабэ зэрэхэлажьэрэр ары.

Апэрэ шьолыр фестивалэу адыгэ пшэшэ анахь дахэм икыыхэнын фэгъэхьыгъэм текло-ныгъэр кышцкыдыгъэ Джарымэ Дианэ клэраклэу фэпагъэ, пшашэхэр игъусэхэу урам шхьалэм кырыкыло. Ныбжьыкълэхэр бэ хьухэу зэрэхэлажьэхэрэр Ди-анэ игуап.

Ростов хэкум щыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм Адыгэ Хасэу зэхашагъэм хэт ныбжьыкълэхэри Мыекъуапэ щытэлъэгъух. Быхьурэ Залинэ, Алий Адамэ, Кон-стантин Василенкэм, Хьаклэмыз Къантемыр, Тыркуем кыкыгъэ Хьэрахьэу Хьакы, нэмыклхэм

Шлэжыгъа шлэм ильэмыдж

гуцылэгъу тафэхьунэу игъо тифагъ. Япсэуплэхэм агъэзэжмэ, Адыгеим щалъэгъугъэр янэлуасэ-хэм, ныбджэгъухэм къа-фалотэжын ямурад.

Адыгэ Хасэм икыута-мэу ныбжьыкълэхэр зыхэ-тым Мырзэ Суандэ, Лы-хьурэе Джэнэт, Къумпыл Тлахьир, Блэгъожэ Ди-анэ, Дзунэжъэкьо Мура-тэ, нэмыклхэм яеплъыкълэ-хэр зэфэхьысыжыкы, на-хьыжхэм лэпылэгъу афэхьух.

Республикэм и Лъэпкъ му-зей илофышлэхэр, Къэралыгъо телерадиокомпаниеу «Адыгеим» ижурналистхэр купышхо мэхьух. Зэхахьэм щалъэгъурэр цыфхэм алъызыгъэлэсыщтхэр, тарихьым хэмыкыкълэнымклэ музеим нэзы-гъэсыжыщтхэр кызырэтхэтхэм шлуагъэ кызырэхьыщтым тицыхьэ тель.

Зыкыныгъэмрэ зэзэгъыныгъэм-рэ ясаугъэт ыпашхьэ зэлуклэгъу клэлэу шыкыагъэм Лымышцкьо Рэмэзанэ кышыгушылэгъ, зэха-хьэм хэлажэхэрэр филармонием члэхьанхэу ригъэблэгъагъэх.

Зэхэхьэ-реквиемыр

Къалмыкыым изаслуженнэ ар-тистэу, Адыгеим искусствэхэмклэ изаслуженнэ лфышлэшхоу, ре-жиссерэу Хьакъый Аслъан ипэ-ублэ гуцылэ кышыхыгъэщыгъ 1864-рэ ильэсым жьоныгуаклэм и 21-м Кавказ заор зэраухыгъэр. Жьалымыгъэ ин зыщызэрахьэгъэ заом тилъэпкъи, зэклэ ащ хэ-щагъэ хьугъэхэми тхьамыклэгъо-шо кызырафыхыгъэр. Блэклы-гъэм зыфэдгъэзэжыгъэ, шып-къагъэ хэлъэу тарихьыр зэфэт-хысыжыкы фае. Ащ фэдэ за-охэр тапэклэ къэмыхьунхэм фэшл непэ мамыр псэуклэр дгъэпы-тэн фае.

Адыгэ Республикэм и Лышхь-хэу Тхьаклушынэ Аслъан Кавказ заом клэухэу фэхьугъэм кып-кырыкыгъэ, ипчъагъэклэ бэ хьу-щтыгъэ адыгэ лъэпкъэу культу-рэ ин зилагъэм члэнэгъэхэ заом зэрэшишыгъэр, тилъэпкъэгъухэм егъэзыгъэклэ ячлыгу кызыраб-гынагъэр, адыгэу дунаим щып-сэухэрэм анэлу Хэкужыкы кыгъэ-загъэу зэрэщылэхэр кылуагъ.

Тхьаклушынэ Аслъан уахьтэм кызыдыхьырэ зэхьокыныгъэхэр зеригъэпшагъэх. Кавказ заом шы-зэпэуцужыгъэ лъэпкъхэр непэ

хэгъэгум шызэдэпсэх, тищылаклэ нахьышу хьугъэ. Ильэси 152-клэ узэклэлэбэжмэ, Кавказ заор зэраухыгъэр тыгу илпын фае, заор зэрэщылэгъэр зыщыдгъэ-гъупшэ хьуштэп. Зэо хьылъэ кытэзэшылагъэхэр хэгъэгум пчъагъэ мэхьух. Тиадыгэ лы-хьужхэу заом хэклодагъэхэм апсэ кыпыдгъэклэжыкы тлэкы-штэп, зэрэфэхыгъэхэр тыгу кьео. Тичлыгу кызыухьумагъэхэр тэ-гъэлаплэх, щылэныгъэр нахьышу зэрэтшыщтым тыпыл.

— Быракъыр, гимныр, гер-быр тилэх, — кылуагъ ти Лышхь-хэ. — Адыгеим амалэу илэхэр нахьыбэ хьугъэхэу хэгъэгум зэрэщыпсэурэм тырэгъушхо.

Общественнэ движениеу «Ады-гэ Хасэм» итхьаматэу Лымыш-цкьо Рэмэзани ти Лышхьхэу Тхьаклушынэ Аслъан фэдэу ады-габзэкли, урысыбзэкли кыгушыл-агъ. Тилъэпкъ лъэпсэклэды мы-

Хьокло Сусанэ адыгэ лъэпкъым, адыгэ члыгум афэгъэхыгъэ усэмэ къяджагъ.

Лъэпкъ шлэжыкы ехьыллэгъэ ижырэ адыгэ ордэхэу «Сэрма-фэр», Къоджэбэрдкыо Мыхьа-мэтрэ Айдэмыркыанрэ афэгъэхы-гъэхэр, нэмыклхэри артистхэу Къумыкыу Шамсудинэ, Уджыхьу Русъан, Шымырзэ Казбек, фэш-хьафхэм кыхадзэхэзэ ансам-блэр къадежыгъ. Пшынаоу Мы-шэе Андзаур пчэгум кызыехьэм, оредышхоу ыгъэжыкыхэрэм гур зэрэдзэщтыгъ.

Сирием кыкыжыгъэу «Ис-лъамыем» иорэдылоу Дер Аби-рэ «Истамбуликыжыкы» мэкъэ шэбэ хэыхьгъэклэ кызыхедзэм, нэпыр нэгум езылэкълэжыкыу залым члэтлэгъуагъэр маклэп. Абирэ ятэу Фыкрати нэплэгъум кыфагъ, зэхахьэм зэрэхэлажьэ-рэм бэ кырылоплэн ымылэкы-гъэми, игупшысэхэр гурылогъо-шлугъэх. Пчыхьэзэхэхьэм изэхэ-щаклохэм лъэшэу ар афэрэзагъ.

Эстрадэ купэу «Ошъутенэм» кылогъэ лъэпкъ ордэхэр, усэ-хэм къяджэгъэхэ Мэщфэшлу Нэдждэт, Тлэшэу Светланэ, нэ-мыклхэм концерт-реквиемыр къагъэбаигъ. Адыгэ Республикэм лъэпкъ лфхэмклэ, лэклэб къэ-ралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъу-хэм адырлэ зэлхыныгъэхэмклэ ыкли кызбар жьугъэм иамалхэмклэ и Комитет итхьаматэу Шхьэлэ-хэу Аскэр тилъэпкъэгъухэу лэклэб хэгъэгъухэм, Урысыем ишъолыр-хэм кырыкыгъэхэм гуцылэгъу зафэхьум, тапэклэ зэрэзэлуклэщ-хэм, шлэжыкырэ плуныгъэмрэ зэ-радэлэжьэщтхэм яхьыллэгъэ уна-шъохэр рахьухьагъэх.

Жьогъо 12-р кьэнэфы

Адыгэ Хасэм иныбжьыкылэ къу-тамэ клэщакло фэхьуи, къэлэ паркым зыгъэпсэфыплэу дэтым ыпашхьэ жьугъэхэр кышагъэ-нэфыгъэх. Адыгэ быракъым итеплэ, 1873-рэ ыкли 1864-рэ зытешыхьэгъэ чыплэхэр пчы-хьэ мэзахэм кызырэщынэфыгъэ-хэм нэбгырабэ яплыгъ.

Лъэпкъ шлэжыкы итарихь лъэ-мыдж мэпытэ. Дунаим тет ады-гэхэр жьоныгуаклэм и 21-м гукли, псэкли зэлъылэсыгъэх. Адыгэ лъэпкъыр ыльэ теуцожыгъэу ишэн-хабзэхэмклэ, искусствэм, спортым гэхьагъэу ащылъырэм-клэ, щылэныгъэм инэмыкырэ лъэ-ныкыохэмклэ дунаим шлуклэ щашлэ зэрэхьугъэр лъэхьаным кыгъэ-лъагъо.

Емтыль Нурбий.

Сурэтхэр А. Гусевым тыри-хыгъэх.

Зэхэзышагъэр ыкли кыдыззы-гъэклэпэр:

Адыгэ Республи-кэм лъэпкъ лфхэмклэ, лэклэб къэралхэм ащы-псэурэ тилъэп-къэгъухэм адырлэ зэлхыныгъэхэмклэ ыкли кызбар жьугъэм иамал-хэмклэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редакциер зыдэшылэр:

385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79,

редактор шхьалэм иапэрэ гуадзэр:

52-49-44,

редактор гуадзэр-пшэдэклэжы зы-хьырэ секретары:

52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зышаушыхьаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын лфхэмклэ, телерадиокъэтын-хэмклэ ыкли зэлъы-лэсыклэ амалхэмклэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэлары-шлал, зэраушыхьа-тыгъэ номерып **ПИ №ТУ23-00916**

Зыщыхаутырэр

ОАО-у

«Полиграф-ЮГ»,

385000,

кь. Мыекъуапэ,

ур. Пионерскэр,

268

Зэкълэмкли

пчъагъэр

5063

Индексхэр

52161

52162

Зак. 236

Хэутыным узшыкълэтхэнэу щыт

уахьтэр

Сыхьатыр 18.00

Зыщыкълэтхэгъэхэ

уахьтэр

Сыхьатыр 18.00

Редактор

шхьалэр

Дэргэ Т. И.

Редактор

шхьалэм иапэрэ

гуадзэр

Мэщлэжы С. А.

Редактор

шхьалэм игуадзэр —

пшэдэклэжы

зыхьырэ

секретары

Хьурмэ Хь. Хь.

